

26.10.2017

Yhteinen tiedon hallinta -kärkihanke

Yhteinen tiedon hallinta – Yhteisten tietomääristysten hallinta ja yhteistoimintamalli**Saate**

Julkisen palvelun tuottaminen ja siihen liittyvä tiedon hallinta ei ole kertaluonteinen tapahtuma vaan jatkuvaa toimintaa. Julkiset palvelut, julkisen hallinnon toiminta ja päätöksenteko koostuvat suurelta osin tiedosta ja perustuvat tietoon. Julkisen hallinnon tulee ylläpitää ja käyttää näitä tietoja kustannustehokkaasti ja asettaa ne mahdollisimman avoimesta käyttöön. Julkisessa hallinnossa meitä haastaa tiedon hallitseminen itsenäisenä resurssina. Julkinen hallinto ei nykyisenkaltaisessa verkottuneessa tietoympäristössä toimi vain itse keräämiensä tietojen varassa, minkä vuoksi tulee huomioida myös yhteistyökysymykset niin kansalaisen kuin yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa. Tietopoliittisena linjauksena¹ tieto on yhteiskunnan pääomaa ja avoin tieto auttaa rakentamaan avointa kansalaisyhteiskuntaa. Tietojen mahdollisimman suuren julkisuuden, avoimuuden, löytyvyyden, yhteentoimivuuden ja käytettävyyden aikaansaaminen edellyttää sopimista yhteisistä menettelytavoista – tavoitteena on hyödyntää avointa, omaa ja yhteistä tietoa².

Tietoa voimme hallita vain, jos tiedämme mitä tietoa hallitsemme – ymmärrämme siis tiedon merkityssisällön ja muodostumislogiikan. Tiedon hallinnan yksi keskeinen kohde on siten tiedon määrittelystä, tietosisällöstä ja määrittelysten laadusta huolehtiminen, metatiedosta huolehtiminen. Nämä toimet edellyttävät julkisen hallinnon yhteistä ja yhteisesti hyväksyttyä hallintamallia ja toimijarakenteita. Hallintamalli on laadunvarmistusmenetelmä, jolla organisaation tärkeää tietoa huolletaan ja jonka piiriin kuuluvat kaikki ne ihmiset, prosessit ja tietojenkäsittelytekniikat, jotka tarvitaan luomaan yhtenäinen ja hyvä organisaation tiedon hallinta.

Tiedosta tulisi olla yhtenäinen käsitys läpi prosessien, läpi organisaation ja organisaatorajojen yli, läpi koko julkisen hallinnon. Siirtyminen yhteisten palvelujen käyttöön edellyttää siten yleensä tietomäärittelyjen harmonisointia, jotta tietojen teknisen siirtämisen lisäksi myös niiden merkitys säilyy ja siirtyy. Tavoitteena on vahvistaa periaatteita ja toimintatapoja, että julkisessa hallinnossa samaa tietoa kysytään vain kerran ja hyödynnetään monipuolisesti. Julkisen hallinnon toimijoiden näkökulmasta kehitystyössä on kyse siitä miten digitalisoidaan myös tiedontuotannon taustaprosessit. Samalla vahvistetaan kansalaisen oikeutta omiin tietoihin ja viranomaisen mahdollisuuksia käyttää tietoa.

Yhteisten tietomäärittelysten hallinnan ja siihen liittyvien yhteistoiminnan rakenteiden keskeisenä tavoitteena on turvata ja mahdollistaa digitalisaatiota edistävien tiedon määrittelyyn liittyvien jo olemassa olevien hyvien toimintatapojen leviäminen julkiseen hallintoon, tarvittavien toimintatapojen muutosten juurtuminen julkiseen hallintoon sekä tuotettujen digitalisaatiota edistäviä toimintatapoja tukevien palveluiden ja ICT-palveluiden jatkuminen kustannustehokkaasti jatkuvan palvelun mallilla osana julkisen hallinnon toimintaa.

¹ Suomi tarvitsee tietopoliittikka -taustamuistio 2017, <https://wiki.julkict.fi/julkict/juhta/juhta-tyoryhmat-2016/jhka-tyoryhma/jhka-kokoukset/jhka-kokous-21-3.2017/tietopoliittikka/view>

² <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-825-5>

Metatieto on keskeinen tiedon hallinnan väline. Metatiedon avulla voidaan kuvata laajuudeltaan erikokoisia kohteita yksittäisistä sisältöyksiköistä kokonaiseen tietovarantoihin. Se voi olla kuvailevaa, hallinnollista tai rakenteellista, ja sen käyttäjiä ovat sekä ihmiset että koneet. Metatiedolla tässä kontekstissa tarkoitetaan ”tietoa tiedosta” ja sitä käytetään muun muassa tiedon haussa, tallentamisessa, yhdistämisessä ja jakamisessa. Metatiedot ovat keskeinen osa julkisen hallinnon yhteistä tietoarkkitehtuuria ja siten tietojen ja tietovarantojen kehittämistä ja hyödyntämistä.

Julkisen hallinnon yhteiseen metatietoarkkitehtuuriin sisältyvät sekä tarvittavat metatietovarannot (kuvailevat sanastot, määrittelevät eli terminologiset sanastot, tietomallit ja -rakennekirjastot, luokitukset ja koodistot, tunnukset/tunnisteet), metatiedon tuottamisen ja hallinnan menetelmät että soveltuva ICT-ympäristö. Tavoitteena on selkeät ja pysyvät toimintarakenteet sekä avoin tuotantoympäristö yhteentoimivuuden kehittämiseksi koko julkisen hallinnon tasolla. Avoimet metatietovarannot luovat toisiinsa linkittyvien metatietojen verkoston, joka tarjoaa hallitusti kootun näkymän julkisen hallinnon tietoon ja mahdollistaa sen joustavan hyödyntämisen, rakenteellisia tietoelementteinä, ihmis- ja koneluettavana.

Muodostuva metatietoarkkitehtuurikonaisuus palvelee tiedon hallinnan ja erilaisen viestinnän tukipalveluna ja osana Kansallista palveluarkkitehtuuria sähköisten palveluiden tukipalveluna.

Muodostuva kokonaisuus ja arkkitehtuuri ovat kansallinen ratkaisu vastinpariksi Euroopan unionin kehitystyölle tiedon semanttisessa yhteentoimivuudessa³ ja palveluiden yhteentoimivuudessa sekä tiedon hallinnassa. Lisäksi työ tukee toimijoiden omia kansainvälisiä tiedon hallinnan liitoksia ja velvoitteita vastaavasti.

Tehtäväkokonaisuus tarkoittaa julkisen hallinnon organisoitumismallia tiedon yhteentoimivuuden kuvausten ja määritysten hallintaan:

Tehtävä	Kuvaus	Sisällytettävät asiat
Strateginen ohjausvastuu	luoda pitkän aikavälin suunnitelma ja edellytykset ylimmän tason sidosryhmähallinnalle	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omistajuus ja toimivalta ▪ resursointi tehtävien suorittamiseen
Operatiivinen ohjausvastuu	luoda edellytykset operatiiviselle tekemiselle	<ul style="list-style-type: none"> ▪ seurata määritysten linjausten mukaista käyttöä ja niiden laatua ▪ vastuu valtuuttaa sisältötyön kokonaisuudesta ja/tai koordinoinnista vastaava taho
Operatiivinen sisältövastuu	käytännön vastuu ja/tai koordinoivastuu sisältömääritysten tuottamisesta, kehittämisestä ja ylläpidosta sekä näihin liittyvien suositusten ja ohjeiden laatimisesta; moniammatillinen yhteistyö ja hajautettu hallinta	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vastuu sanastoista, niiden kehittämisestä ja ylläpidosta (asiasanasto, terminologinen sanasto, näiden ontologiamuoto) ▪ vastuu yhteisistä tietomäärityksistä, niiden kehittämisestä ja ylläpidosta ▪ vastuu toteutuskohtaisista määrityksistä, niiden ylläpidosta ▪ vastuu koodistosta tai luokituksesta, niiden kehittämisestä ja ylläpidosta ▪ hajautettujen sisältömääritysten koordinaatiovastuu ▪ vastuu järjestää asianmukainen ohjeistus ja neuvonta
Tekninen vastuu	tekninen kehitys- ja ylläpitovastuu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kohdistuu sisältömääritysten hallintaan käytettäviin ICT-välineisiin ja tuotantoympäristöihin

³ Euroopan komissio, Joinup; https://joinup.ec.europa.eu/asset/core_vocabularies/description